

JONATHAN

KRYŽKELEŠ

ROMANAS

FRANZEN

TYTO ALBA

JONATHAN FRANZEN

KRYŽKELĖS

R o m a n a s

Iš anglų kalbos vertė

Jovita Liutkutė

VILNIUS 2023

Jonathan FRANZEN
CROSSROADS
Farrar, Straus and Giroux,
New York, 2021

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt.

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 2021 by Jonathan Franzen

© Cover adapted from design by Rodrigo Corral Design, Inc.

© Jovita Liutkutė, vertimas į lietuvių kalbą, 2023

© „Tyto alba“, 2023

ISBN 978-609-466-762-6

ADVENTAS

Rytą tvenkiantis viltigai drėgmei virš Niu Prospekto plytinčiame, plikų ąžuolų ir guobų šakų suskaldytame danguje, kuriame, žadėdami baltas Kalėdas, pilkšvas kaktas buvo surėmę atmosferos frontai, Rasas Hildebrantas su „Plymouth Fury“ hečbeku išsiruošė lankyti nukaršusių ir namuose prie lovos prikaustytų parapijiečių. Viena iš bažnyčios narių, tokia ponia Fransis Kotrel pasisiūlė padėti jam po pietų nuvežti žaislus ir konservus Dievo Bendruomenės žmonėms, ir nors Rasas žinojo tik kaip pastorius galintis džiaugtis tokiu geros valios aktu, vargu ar būtų drįsęs svajoti apie geresnę Kalėdų dovaną nei keturios valandos, praleistos dviese su šia moterimi.

Prieš trejus metus Rasas patyrė pažeminimą, ir pagrindinis bažnyčios pastorius Dvaitas Heflis padidino jaunesniajam pastoriui parapijiečių lankymo krūvį. Ką konkrečiai Dvaitas veikė papildomu laisvu laiku, be to, kad dažniau pasiimdavo atostogų ir dirbo prie seniai laukiamo lyrikos tomelio, Rasui nebuvo aišku. Bet jam patiko, kaip koketiškai jį sutikdavo ponia O'Dvajer, po amputacijos sunkios edemos prikaustyta prie ligoninės lovos buvusiam savo valgomajame. Rasui patiko, jog kasdien galėjo būti naudingas, ypač tiems, kurie, kitaip nei jis, nebeprisiminė nieko, kas buvo prieš trejus metus. Hinsdeilio slaugos namuose, kur sumišę šventinių spygliuočių vainikų ir senolių išmatų kvapai jam priminė Arizonos plynaukštės išvietes, Rasas įteikė

senajam Džimui Devero naują albumą su parapijiečių nuotraukomis – juo buvo naudojamosi pokalbiui užmegzti – ir paklausė, ar senolis prisimena Patisonų šeimą. Užplūdusios advento dvasios padrąsintam pastoriui Džimas buvo tobulas patikėtinis, stebuklingas visus norus pildantis šulinys, į kurį įmestas centas niekada nepasieks dugno ir nedzingtelės.

– Patisonų, – pakartojo Džimas.

– Jie turėjo dukterį Fransis, – palinkęs prie parapijiečio neįgaliojo vežimėlyje, Rasas atvertė albumo puslapį su „K“ raide prasidedančiomis pavardėmis. – Dabar ji ištekėjusi – Fransis Kotrel.

Namuose net ir visiškai įprastomis aplinkybėmis Rasas niekada netardavo jos vardo baimindamasis to, ką jo balse galėtų išgirsti žmona. Džimas pasilenkė prie Fransis ir dviejų jos vaikų nuotraukos.

– A... Franę? Franę Patison prisimenu. Kaip ji gyvena?

– Grįžo į Niu Prospektą. Prieš pusantrų metų neteko vyro – siaubinga istorija. Jis dirbo pilotu bandytoju „General Dynamics“ korporacijoje.

– Kur ji dabar?

– Grįžo į Niu Prospektą.

– O, hm... Franė Patison. Kur ji dabar?

– Grįžo namo. Dabar ji ponia Fransis Kotrel, – dūręs pirštu į nuotrauką Rasas pakartojo: – Fransis Kotrel.

Pusę trijų jiedu su Fransis turėjo susitikti Pirmosios reformotosios bažnyčios automobilių stovėjimo aikštelėje. Lyg berniukas, negalintis sulaukti Kalėdų, jis ten nusigavo be penkiolikos minučių pirmą ir automobilyje suvalgė įsidėtus pietus. Juodomis dienomis, kurių per pastaruosius trejus metus netrūko, Rasas rinkdavosi painų aplinkkelį – į bažnyčią eidavo per renginių salę, tada užlipęs laiptais įveikdavo koridorių su

pasieniais nukrautomis ištremtų piligriminių giesmynų stirtomis, kirsdavo sandėliuką su išsiklaipiusiais natų stovais, prakartėlės figūromis, pastarąjį kartą eksponuotomis prieš vienuolika adventų, ir kaimene medinių avių bei vienu romiu, nuo dulkių papilkėjusiu jautuku, kuriam jautė liūdną brolystę, paskui siaurais laiptais, kur tik Dievas galėjo jį matyti ir teisti, leisdavosi žemyn, pro „slaptas“ duris plokštėmis iškaltoje sienoje už altoariaus, įžengdavo į presbiteriją ir pagaliau išsmukdavo pro šoninį išėjimą, kad nereikėtų pėdinti pro jaunimo programų vadovo Riko Ambrouso kabinetą. Koridoriuje prie jo besibūriuojantys paaugliai buvo per jauni, kad būtų savo akimis matę jo patirtą pažeminimą, bet tikrai apie jį žinojo, o Rasas negalėjo pakelti akių į Ambroušą neišsiduodamas, kad nepasekė Išganytojo pavyzdžiu ir jam neatleido.

Bet šiandien buvo labai gera diena, ir Pirmosios reformuotosios bažnyčios koridoriuose vis dar nesimatė nė gyvos dvasios. Jis iš karto patraukė į savo kabinetą, įdėjęs popieriaus lapą, pasuko rašomosios mašinėlės veleną ir susimąstė apie neparašytą pamokslą, numatytą pirmam sekmadieniui po Kalėdų, kai Dvaitas Heflis ir vėl atostogaus. Sudribęs krėsle, Rasas nagais persibraukė antakius, suspaudė viršunose, čiuopdamas kampuotus veido kontūrus, kurie – jis per vėlai tai suprato – atrode patrauklūs daugeliui moterų, ne tik jo žmonai, ir pamėgino įsivaizduoti pamokslą apie savo kalėdinę misiją Saut Saide. Per daug dažnai pamoksluose kalbėjo apie Vietnamą ir navachus. Malonumą iš sakyklos drąsiai paskelbti: „Fransis Kotrel ir man teko garbė...“ – ištarti Fransis vardą, jai sėdint ketvirtoje klauptų eilėje ir klausantis, o parapijiečių akims gal net pavydžiai juodu veriant, – deja, iš jo atėmė žmona, iš anksto skaitydavusi pamokslus ir taip pat turėjusi sėdėti klaupte, bet nežinojusi, kad Fransis šiandien pasisiūlė jam padėti.

Jo kabineto sienas puošė plakatai, kuriuose buvo matyti Čarlis Parkeris su saksofonu ir Dilanas Tomas su cigarete, mažesnė įrėminta Polo Robsono nuotrauka greta reklaminės skrajutės apie tai, kad 1952-aisiais Robsonas lankėsi Džadsono bažnyčioje, Rasui išduotas Niujorko Biblijos seminarijos diplomas ir išdidinta fotografija, 1946 metais Arizonoje įamžinusi jį su dviem bičiuliais navachais. Prieš dešimt metų, kai užėmė jaunesniojo pastoriaus vietą Niu Prospekte, šie sumaniai parinkti jo tapatybės liudijimai darė įspūdį paaugliams, kurių lavinimas Kristuje buvo jo tarnybinių pareigų dalis. Bet kliošines kelnes mėvintiems, kombinezonus vilkintiems ir bandanas ryšintiems jaunuoliams, dabar besibūriuojantiems bažnyčios koridoriuose, jie simbolizavo tik tolimą praeitį. O Riko Ambrouso, besipuikuojančio tamsiais vešliais plaukais ir žvilgančiais juodais Fu Manču stiliaus ūsais, kabinetas priminė vaikų darželį: sienas ir lentynas puošė primityvūs jaunųjų mokinių piešiniai, jų dovanoti ypatingą reikšmę turintys akmenys, išblukę kaulai, pakabučiai su laukinėmis gėlytėmis ir šilkografiniai plakatai, reklamuojantys labdaros koncertus ir niekaip nesusiję su jokia Rasui žinoma religija. Patyręs pažeminimą, Rasis pasislėpė savo kabinete ir atsidavė kančiai, apsuptas blunkančių ir niekam, išskyrus jo žmoną, nebeįdomių jaunystės totemų. Bet Marion nesiskaitė, nes būtent Marion paragino jį vykti į Niujorką, Marion sudomino jį Parkeriu, Tomu ir Robsonu, Marion žavėjosi jo pasakojimais apie navachus, skatino jį nenumoti ranka į savo pašaukimą ir tapti pastoriumi. Marion buvo neatskiriama susijusi su tapatybe, kuri pasirodė esanti žeminanti. Viskam atpirkti buvo reikalinga Fransis Kotrel.

– Dieve, čia jūs? – paklausė ji praeitų metų vasarą pirmą kartą užsukusi į jo kabinetą ir atidžiai žvelgdama į nuotrauką, darytą navachų rezervacijoje. – Atrodote kaip Čarltonas Hestonas jaunystėje.

Fransis atėjo pas jį pasikalbėti apie gedulą, tokie pokalbiai taip pat buvo viena iš Raso tarnybinių pareigų ir ne pati mėgstamiausia, juolab kad pats nebuvo patyręs nieko skaudžiau už vaikystėje turėto šuns Skiperio netektį. Rasui palengvėjo išgirdus, kad, praėjus metams po tragiškos sutuoktinio mirties Teksase, didžiausias jos nusiskundimas – tuštumos jausmas. Todėl pasiūlė Fransis Pirmojoje reformuotoje bažnyčioje ištraukti į kurios nors iš moterų grupių veiklą, bet ji tik numojo ranka.

– Neketinu gurkšnoti kavos su poniomis, – pasakė. – Žinau, turiu sūnų, kuris jau mokosi vidurinėje, bet man – tik trisdešimt šešeri.

Iš tiesų Fransis oda buvo nepriekaištingai glotni, stangri, be menkiausios raukšlėlės ar kapšelių paakiuose, tad su priglundusia, turkišku raštu marginta, berankove suknele, iš prigimties šviešiais ir berniukiškai trumpai kirptais plaukais ir taip pat berniukiškai mažomis ir plačiomis plaštakomis ji atrodė lyg įsikūnijęs gyvybingumas. Rasas nė trupučio neabejojo, kad Fransis netrukus vėl ištekės, kad jos jaučiama tuštuma veikiausiai atsivėrė tik todėl, jog šalia nebuvo vyro, bet prisiminė, kaip supyko po Skiperio mirties motinai per anksti paklausus, gal vėl norėtų šuniuko.

Tad papasakojo Fransis apie ypatingą moterų grupę, besiskiriančią nuo kitų, vadovaujamą jo paties ir bendradarbiaujančią su miesto centre įsikūrusia Pirmosios reformuotosios bažnyčios partnere – Dievo Bendruomenės bažnyčia.

– Tos ponios susitinka ne kavos gurkšnoti, – paaiškino jis. – Dažome namus, šaliname brūzgynus, išvežame šiukšles. Lydime garbaus amžiaus žmones pas gydytojus, padedame vaikams ruošti namų darbus. Darome tai kas antrą antradienį nuo ryto iki vakaro. Ir turiu pasakyti, aš laikiu tų antradienių. Tai vienas iš mūsų tikėjimo paradoksų: kuo daugiau duodi tiems, kuriems prasčiau sekasi, tuo didesnę jauti pilnatvę Kristuje.

– Taip lengvai tariate jo vardą, – nusistebėjo Fransis. – Jau tris mėnesius kiekvieną sekmadienį dalyvauju pamaldose ir vis dar laikiu, gal ką nors pajusiu.

– Net mano pamokslai jūsų nesujaudino?

Ji nuraudo – truputį ir taip žavingai.

– Ne tai turėjau galvoje. Jūsų balsas gražus. Tik...

– Tiesą sakant, greičiau ką nors pajusite antradienį, o ne sekmadienį. Ir aš pats mieliau darbuočiausi Saut Saide, nei režčiau pamokslus.

– Ar tai – negrų bažnyčia?

– Taip, juodaodžių bažnyčia. Kitė Reynolds – mūsų grupės siela.

– Kitė man patinka. Paskutinėje klasėje ji man dėstė anglų kalbą.

Rasui Kitė taip pat patiko, nors jis ir jautė, kad ši moteris į jį, kaip į vyriškosios giminės atstovą, žiūri nepatikliai. Be to, Marion vis bruko jam mintį, kad Kitė – taip ir neištekėjusi – veikiausiai yra lesbietė. Kas antrą savaitę jiems susiruošus vykti į Saut Saidą, ji prisistatydavo apsirengusi kaip medkirtys ir netrukus pasisavino Fransis, primygtinai reikalaudama, kad ši ir pirmyn, ir atgal važiuotų su ja, o ne Raso hečbeku. Prisimindamas Kitės nepatiklumą, Raso užleido jai kovos lauką ir laukė, kad galbūt vieną dieną jai pabos.

Antradienį po Padėkos dienos, mieste plintant į gripą panašiam negalavimui, Pirmosios reformuotosios bažnyčios automobilių stovėjimo aikštelėje pasirodė tik trys moterys – visos našlės. Fransis, užsimaukšlinusi languotą vilnonę medžiotojo kepurę, tokią pat, kokią vaikystėje turėjo Raso, klestelėjo ant priekinės jo „Fury“ keleivio sėdynės, bet kepurės nenusiėmė – veikiausiai todėl, kad tinkamai neveikė automobilio šildymo sistema ir priekinio lango stiklas rasojo, jeigu jis neatidarydavo

šoninio lango. O gal žinojo, kad su ta kepure kerį jį tokiu vyriškai moterišku žavesiu, kuris atima žadą ir išbando jo tikėjimą? Ko gero, kitos dvi vyresnės našlės tai suprato, nes įsitaisiusios ant užpakalinės sėdynės visą kelią iki miesto, kol jie kirto Midvėjų ir atsidūrė 55-ojoje gatvėje, kankino Rasą iš pirmo žvilgsnio taikliais klausimais apie jo žmoną ir keturis vaikus.

Dievo Bendruomenės bažnyčia buvo nedidelė, kadaise vokiečių sumūryta iš geltonų plytų ir be bokšto, o prie jos šono šliejosi bendruomenės centras toliu dengtu stogu. Iš esmės moteriškai parapijai vadovavo vidutinio amžiaus pastorius Teo Krenšou, darantis paslaugą Raso moterų grupei ir be padėkos priimantis jų priemiesčio labdarą. Kas antrą antradienį Teo tiesiog įteikdavo Rasui ir Kitei prioritetinių darbų sąrašą – jie atvykdavo ne padėti, o tarnauti. Kitė su Rasu jau anksčiau dalyvavo eitynėse už piliečių teises, bet kitoms grupės moterims Rasas turėjo patarti ir paaiškinti, kad nors joms ir sunku suprasti „miestiečių“ kalbą, norėdamos pačios būti suprastos neturėtų šnekėti garsiai ir lėtai. Tai suvokusios moterys išmoko įveikti baimę, drįso įžengti į 6700-uoju numeriu pažymėtą Pietinės Morgano gatvės daugiabutį ir dirbdamos parapijos grupėje įgijo neįkainojamos patirties. O moteris, kurios to nesuprato – kai kurios į grupės veiklą įsitraukė tik varžydamosi viena su kita, kad neliktų nuošalyje, – jis buvo priverstas pasmerkti pažeminimui, tokiam pat, kokį kadaise patyrė iš Riko Ambrouso, ir paprašyti, kad daugiau neateitų.

Kadangi Kitė nesitraukė nuo Fransis nė per žingsnį, šios vis dar laukė egzaminas. Jiems atvykus į Morgano gatvę, Fransis nenoromis išlipo iš automobilio ir tik paprašyta padėjo Rasui ir kitoms našlėms nunešti į bendruomenės centrą įrankių dėžes ir dėvėtų žieminių drabužių maišus. Išvydus jos dvejonę, Rasą užplūdo būgštavimai, ar tik nebus stiliaus palaikęs turiniu, o kepurės – nuotykių trokštančios dvasios ženklų, bet juos išblaškė

užuojaautos gūsis, kai Teo Krenšou, nepaisydamas Fransis, liepė dviem vyresnėms našlėms sukataloguoti siuntą naudotų knygų, skirtų sekmadieninei mokyklai. Abu vyrai rūsijoje turėjo sumontuoti naują vandens šildytuvą.

– Ir Fransis, – tarė Rasas.

Ši stoviniavo prie paradinių durų. Teo abejingai ją nužvelgė.

– Ten daugybė knygų.

– Kodėl jums nepadėjus mudviem su Teo? – pasiūlė Rasas.

Fransis uoliai linktelėjo, ir tas uolumas patvirtino jo užuojaautos instinktą, išsklaidydamas įtarimą, kad jis tik nori pasirodyti esantis stiprus ir įgudęs naudotis įrankiais. Rūsijoje jis išsirengė iki apatinių marškinėlių, kaip lokys suėmė į glėbį bjaurų, asbestu izoliuotą seną vandens šildytuvą ir nukėlė nuo laikiklių. Sulaukęs keturiasdešimt septynerių, jis nebuvo jaunas ir liaunas medelis; krūtinė ir pečiai buvo išplatėję kaip ažuolo laja. Bet Fransis čia neturėjo ką veikti, nebent žiūrėti, todėl kai prie pat sienos nulūžo įvadinis vamzdis ir teko griebtis mūro kirtiklio ir vamzdžių sriegtuvo, Rasas ne iš karto pamatė, kad ji išėjo iš rūsio.

Labiausiai jam patiko Teo santūrumas, neleidęs pasiduoti tuštybei ir įsivaizduoti, kad jiedu, būdami skirtingų rasių, galėtų susidraugauti. Teo žinojo apie Rasą tai, kas svarbiausia – kad nevengia sunkaus darbo, kad gyvena neatitolęs nuo skurdo, kad tiki Jėzaus Kristaus dieviškumu, – ir nei pats klausdavo, nei pageidavo išgirsti atviresnių klausimų. Pavyzdžiui, apie kaimynystėje gyvenantį, protiškai atsilikusį berniuką Ronį, kuris užklysdavo į bažnyčią bet kuriuo metų laiku, kartais sustojęs užsimerkdavo ir svyrudamas imdavo keistai šokti arba iš kurios nors Pirmosios reformuotosios bažnyčios parapijietės kaulydavo dvidešimt penkių centų monetos, Teo sakydavo: „Geriau palikti vaiką ramybėje.“ Kai Rasas vis tiek pamėgino berniuką pakalbinti ir paklausė, kur jis gyvena ir kas jo motina, Ronis atsakė:

„Ar gausiu ketvirtį dolerio?“, o Teo Rasui pakartojo griežčiau: „Geriau palikti jį ramybėje.“

Fransis tokio nurodymo negavo. Atėjus pietų metui, užlipę į viršų jie rado Fransis ir Ronį parapijos salėje ant grindų su dėžute vaškinių kreidelių. Ronis vilkėjo dėvėtą pūkinę striukę, be jokios abejonės, atvežtą iš Niu Prospekto, ir klūpodamas lingavo, o Fransis ant laikraštinio popieriaus piešė oranžinę saulę. Teo sustojo kaip įbestas, žiojosi kažką sakyti, bet tik papurtė galvą. Fransis padavė Roniui kreidelę ir patenkinta pažvelgė į Rasą. Ji sugalvojo, kaip galėtų tarnauti ir būti naudinga kitiems, tad ir Rasas dėl jos džiaugėsi.

O paskui jį į bažnyčią įžengęs Teo – ne.

- Turi su ja pasikalbėti. Pasakyk, kad neprasidėtų su Roniu.
- Tikrai nesuprantu, kas čia blogo.
- Ne apie blogį kalbu.

Teo išėjo namo pas žmoną pietų, o Rasas, nenorėdamas varžyti labdaringos Fransis veiklos, maišelį su pietumis nusinešė į sekmadieninės mokyklos patalpą, kurioje vyresnės našlės jau buvo viską iš esmės pertvarkiusios. Užklupus fizinei ligai, žmogus praranda kūno kontrolę ir patiki ją svetimiams, o užklupus skurdui, jis praranda sąlytį su socialine aplinka. Niekieno neatsiklausiusios, našlės surūšiavo visas vaikiškas knygas ir sukūrė joms spalvingas, akį traukiančias etiketes. Jei esi neturtingas, gali būti sunku suprasti, ką reikia daryti, kol kas nors neparodo. Neprašyti leidimo Rasui rodėsi neįprasta, bet kaip tik toks elgesys buvo tinkamas, jei nesitikėjai dėkingumo. Prieš žengdamas į gervuogienojais ir pečius siekiančiomis ambrozijomis apžėlusį užpakalinį kiemą ir jis neklausdavo garbaus amžiaus šeimininkės, kurių brūzgynų ir kurių rūdijančių rakandų neverta saugoti, o kai darbas būdavo baigtas, senoji ponia dažniausiai nė nepadėkodavo. Tik tardavo: „Na, argi dabar ne geriau?“

Šnekučiuojantis su našlėmis, apačioje trinktelėjo durys ir atsklido įpykusios moters balsas. Rasas pašoko ir tekinas nusileido į parapijos salę. Laikydama laikraštinio popieriaus lapą, Fransis traukėsi nuo jaunos, Raso anksčiau nematytos moters. Suvargusios, suskretusiais plaukais. Net per pusę salės jis suuodė nuo jos sklindantį svaigalų tvaiką.

– Jis *mano* sūnus, suvoki? *Mano* sūnus.

Ronis vis dar klūpojo šalia kreidelių ir sūpavosi.

– Ei, ei, – ištarė Rasas.

Jaunoji moteris atsisuko.

– Tu – šitos vyras?

– Ne, aš pastorius.

– Kad ir kas ji tokia, pasakyk, tegul nelenda prie mano berniuko, – ir vėl kreipėsi į Fransis: – Nekišk nagų prie mano sūnaus, kale! Ir išvis, ką ten turi?

Rasas įsiterpė tarp moterų.

– Ponia... Prašyčiau...

– *Ką ten turi?*

– Piešinį, – atsakė Fransis. – Gražų piešinį. Ronis nupiešė.

Ar ne, Roni?

Tas kūrinys buvo viso labo atsainiai brūkštelėta raudona keverzonė. Ronio motina išplėšė piešinį Fransis iš rankų.

– Jis ne tavo.

– Ne, – pripažino Fransis. – Manau, Ronis nupiešė jums.

– Ji vis dar su manimi kalba? Ar ausys manęs neapgauna?

– Manau, mums visiems reikia nusiraminti, – įsiterpė Rasas.

– *Jai* reikia nešti savo baltą subinę man iš akių ir nekišti nagų prie mano berniuko.

– Atsiprašau, – vėl prabilo Fransis. – Jis toks mielas, aš tik...

– *Kodėl ji vis dar su manimi kalba?* – Motina drykstelėjo piešinį į keturias dalis ir, trūktelėjusi Roniui ranką, privertė jį

atsistoti. – Sakiau tau laikytis atokiau nuo šių žmonių. Ar ne-sakiau?

– Nežinau, – burbtelėjo Ronis.

Ji pliaukštelėjo sūnui.

– *Nežinai?*

– Ponia, – įspėjo ją Rasas, – jei dar kartą trenksite vaikui, turėsite bėdų.

– Taip, taip, taip, – ji pasuko link lauko durų. – Eikš, Roni. Mums čia nėra ką veikti.

Jiedviem išėjus, Fransis pratrūko raudoti, o Rasas, atsargiai ją glausdamas, jautė sulig kiekvienu kūktelėjimu nykstant jos baimę, bet dar pastebėjo, kaip tobulai liaunas kūnas tinka jo glėbiui, o daili galva – jo delnui, ir pats vos neapsiverkė. Jie turėjo paprašyti leidimo. Jam derėjo atidžiau ją prižiūrėti. Jam reikėjo primygtinai paprašyti Fransis, kad padėtų senosioms ponioms su knygomis.

– Nežinau, ar tinku šiam darbui, – pasakė Fransis.

– Tiesiog nepasisekė. Niekada anksčiau nesu jos matęs.

– Bet aš bijau tų žmonių. Ir ji tai žino. O jūs nebijote, todėl su jumis elgėsi pagarbiai.

– Kai imsite nuolat čia lankytis, bus lengviau.

Fransis nepatikliai papurtė galvą.

Kai papietavęs grįžo Teo Krenšou, Rasas per daug gėdijosi užsiminti, kas nutiko. Neturėjo jokio plano dėl savęs ir Fransis, jokios ypatingos vizijos, tik troško būti šalia jos, o dabar per savo tuštybę ir klaidas vėjais paleido galimybę du kartus per mėnesį su ja susitikti. Ne tik buvo visiškai nevykėlis, geisdamas moters, kuri nebuvo jo žmona, bet ir kaip nevykėlis buvo nevykęs. Ko-kia siaubingai beviltiška taktika buvo kviestis Fransis į rūšį. Įsi-vaizduoti, kad matydama jį dirbantį galėtų užsigeisti jo taip, kaip jis, stebėdamas ją ką nors veikiant, geidė jos, galėjo tik vyras, kurio tokia moteris kaip Fransis tikrai nebūtų troškusi. Fransis

nusibodo spoksoi į Rasą, todėl jis pagrįstai liko kaltas dėl to, kas nutiko paskui.

Jiems grįžtant į Niu Prospektą sėdėdama lėtai riedančiame jo hečbeke, Fransis nepravėrė burnos, kol vyresnės našlės paklausė, kaip jos sūnui Lariui, dabar jau dešimtokui, patinka „Kryžkelėse“. Rasui buvo naujiena, kad jos sūnus įstojo į bažnyčios jaunimo grupę.

– Matyt, Rikas Ambrousas yra tikras genijus, – atsakė Fransis. – Nemanau, kad mano laikais tai grupei priklausė bent trisdešimt jaunuolių.

– O jūs priklausėte? – pasiteiravo viena iš vyresnių našlių.

– Neee... Per mažai buvo gražių vaikinų. Tiksliau sakant, nė vieno.

Fransis ištartas žodis *genijus* Raso smegenis paveikė nelyginant „rūgštis“. Jam derėjo santūriai tai iškęsti, bet juodomis dienomis nesusilaikydavo nedaręs to, dėl ko paskui gailėdavosi. Net, galima sakyti, darydavo *būtent tam*, kad vėliau gailėtųsi. Tik degdamas iš gėdos ir vienumoje kęsdamas pažeminimą vėl pajusdavo Dievo malonę.

– Žinote, – tarė jis, – kodėl parapijos jaunimo grupė pavadinta „Kryžkelėmis“? Nes Rikas Ambrousas įsikalė į galvą, neva pavadinimas jaunuoliams galėtų asocijuotis su roko daina.

Tai buvo nepadori pusiau tiesa. Buriant jaunimo grupę, būtent Rasas ir pasiūlė šį pavadinimą.

– Todėl paklausiau Riko – turėjau paklausti, – ar girdėjo originalią Roberto Džonsono dainą. O jis tik abejingai dėbelėjo į mane. Matote, jam muzikos istorija prasideda nuo bitlų. Patikėkite, aš girdėjau grupės „Cream“ atliekamą „Kryžkelių“ versiją. Žinau, apie ką šneku. Gauja bičių iš Anglijos apiplėšia tikro amerikietiško juodaodžių bliuzo meistrą ir elgiasi taip, lyg tai būtų *jų* muzika.

Medžiotojo kepurę užsimaukšlinusi Fransis nenuleido akių nuo priešais važiuojančio vilkiko. Vyresnės našlės sulaikiusios kvapą klausėsi, kaip jaunesnysis pastorius purvais drabsto jaunimo programų vadovą.

– Taip jau sutapo, kad turiu originalų Džonsono „Kryžkelių bliuzo“ įrašą, – gyrėsi Rasas, nemaloniai nuteikdamas pašnekes. – Kai gyvenau Grenič Vilidže – žinote, kadaise gyvenau ten, Niujorke, – sendaikčių krautuvėse aptikdavau senų, septyniasdešimt aštuntinių plokštelių. Per Didžiąją depresiją garso įrašų studijos išsijudino, išėjo į trasą ir išleido neįtikėtinais savitų muzikos įrašų – Lido Belio, Čarlio Patono, Tomio Džonsono. Harleme organizavau užklasinę veiklą, parėjęs namo kas vakarą jų klausydavausi, jausdavausi taip, lyg akimirksniu būčiau grįžęs į trečiąją dešimtmetį ir atsidūręs šalies pietuose. Tiek daug *kančios* tuose senuose balsuose. Jie padėjo man suvokti skausmą, kurį matydavau Harleme. Nes tai ir yra bliuzo esmė. Būtent jo ir pritrūko, kai baltaodžių grupės pradėjo mėgdžioti stilių. Naujoviškoje muzikoje negirdžiu nė lašelio kančios.

Įsiviešpatavo nejauki tylą. Po priemiesčio horizontą užstojančiais debesimis geso blausi, pastelines spalvas įgavusi lapkričio vakaro šviesa. Dabar Rasas turėjo per akis priežasčių vėliau gėdytis ir buvo visiškai tikras, jog nusipelnė kentėti. Būtent tikėjimas, kad juodžiausios dienos užklumpa neatsitiktinai, o patiriami pažeminimai yra pelnyti, leido Rasui jausti Dievo esatį. Jau dabar, jiems važiuojant link blėstančios šviesos, Rasą vėl apėmė tokia nuojauta.

Pirmosios reformuotosios bažnyčios stovėjimo aikštelėje Fransis nesiskubino lipti iš automobilio, nors kitos dvi našlės jau buvo nuėjusios.

- Kodėl ji manęs nekenčia? – paklausė.
- Ronio motina?

– Dar niekas su manimi taip nešnekėjo.

– Apgailestauju, kad jums taip nutiko, – tarė jis. – Bet tai ir turėjau omenyje, kalbėdamas apie kančią. Įsivaizduokite esanti tokia vargšė, kad vaikai – vienintelis jūsų turtas, kad jiems vieninteliams rūpite ir esate reikalinga. Kas būtų, jei pamatytumėte kažkokią kitą moterį su jais besielgiančią geriau, nei kada nors jūs galėjote? Įsivaizduojate, kaip jaustumėtės?

– Mėginčiau pati būti jiems geresnė.

– Taip, bet tik todėl, kad esate pasiturinti. Kai esi neturtin-gas, gyvenime daug kas tiesiog nutinka. Jauti, kad *nieko* negali valdyti. Esi visiškoje Dievo valioje. Todėl Jėzus mums ir sako, kad palaiminti turintys vargdienio dvasią, nes kai nieko neturi, esi arčiau Dievo.

– Man nesusidarė įspūdis, kad ta moteris – ypač arti Dievo.

– Tiesą sakant, Fransis, negalite to žinoti. Ji buvo tikrai pikta ir susirūpinusi...

– Ir dvokė alkoholiu.

– Ir dvokė alkoholiu vidury dienos. Bet iš šių antradienių privalome pasimokyti bent to, kad nei jūs, nei aš neturime teisės smerkti vargšų. Galime tik mėginti jiems tarnauti.

– Vadinasi, sakote, kad aš pati kalta.

– Anaipol. Paklusote širdyje nubudusiam kilnumui. Tai jokia kaltė.

Rasas ir pats jautėsi kilniadvasis: vis dar galėjo būti jai geru pastoriumi.

– Žinau, nelengva tai suvokti, kai esate nusiminusi, – švelniai pridūrė, bet tai, kas šiandien jus užgriuvo, toje miesto dalyje gyvenantys žmonės patiria kasdien. Užgaulę, išankstines rasistines nuostatas. Žinau, kad skausmas jums pažįstamas – net neišivaizduoju, ką jums teko iškęsti. Jei nuspręsite, kad pakankamai prisikentėjote ir su mumis nedirbsite, aš suprasiu. Bet jeigu tik

esate pasiruošusi, turite galimybę savo skausmą paversti užuojauta. Ką iš tiesų Jėzus mėgina mums pasakyti, liepdamas atsukti kitą skruostą? Gal kad mūsų skriaudikas yra beviltiškai blogas ir mums tiesiog reikia su tuo susitaikyti? O gal mums primena, kad tas žmogus – toks pat kaip mes ir kenčia ne mažiau už mus? Žinau, nelengva suprasti, bet toks požiūris visada įmanomas ir, mano nuomone, visi turėtume jo siekti.

Fransis nuščiuvusi kelias akimirkas mąstė apie pastoriaus žodžius.

– Jūs teisus, – pripažino. – Man sunku perimti tokį požiūrį.

Regis, tuo viskas ir baigėsi. Kai kitą dieną Rasas jai paskambino – taip būtų pasielgęs bet kuris geras pastorius, – Fransis paaiškino negalinti kalbėti, nes karščiuoja jos duktė. Paskui du sekmadienius jis nematė jos pamaldose, be to, ji praleido ir kitą moterų grupės išvyką į Saut Saidą. Jis svarstė, gal dar kartą paskambinti bent jau tam, kad papildytų senkančias savo gėdos atsargas, bet praradus Fransis jį ir taip užplūdo tyras skausmas, tobulai derantis su tamsiomis to metų laiko popietėmis ir ilgomis naktimis. Anksčiau ar vėliau vis tiek būtų ją praradęs arba kuriam nors iš jūdviejų mirus, arba, labai tikėtina, daug greičiau, o poreikis vėl atkurti ryšį su Dievu rodėsi toks stiprus, kad jis kone godžiai nusitvėrė to skausmo.

Bet prieš keturias dienas Fransis pati jam paskambino. Sakė, kad bjauriai peršalo ir negali liautis galvojusi apie automobilyje jo išstartus žodžius; kad nemano turinti jėgų būti tokia kaip jis, bet jau truputį atitoko, o Kitė Reynolds užsiminė apie kalėdinę siuntą į Saut Saidą. Gal ir ji galėtų vykti drauge?

Rasas būtų buvęs patenkintas, galėdamas džiaugtis tik kaip jos pastorius ir globėjas, jei tada Fransis nebūtų paklaususi, ar jis nepaskolintų vienos kitos bliuzo plokštelės.

– Mūsų gramfonui septyniasdešimt aštuntinės tinka, –

paaiškino ji. – Pamaniau, jei rūpinsiuosi tais žmonėmis, turėčiau geriau perprasti jų kultūrą.

Išgirdęs žodžius *jų kultūrą*, Rasas susiraukė, tačiau net ir jis nebuvo toks nevykęs nevykėlis, kad nežinotų, ką reiškia dalytis muzikos įrašais. Užlipęs į nešildomą trečią, iš bažnyčios nuomojamo didžiulio namo aukštą, gerą valandą praklūpojo rinkdamas ir rūšiuodamas septyniasdešimt aštuntines plokšteles, mėgindamas atspėti, kuri dešimtis jų, labiausiai tikėtina, sužadintų Fransis tokius jausmus, kokius jis jau puoselėjo šiai moteriai. Jo ryšys su Dievu pranyko, bet dabar jis nesuko dėl to galvos. Jo rūpestis buvo Kitė Reynolds. Rasui būtinai reikėjo turėti Fransis tik sau, bet Kitė buvo gudri, o jis nemokėjo meluoti. Bet kokia jo klasta, pavyzdžiui, jei būtų susitaręs susitikti trečią, o jiedu su Fransis būtų išvažiavę pusę trijų, tikrai būtų sukėlusį Kitei įtarimų. Jis neturėjo kitos išeities, tik būti su ja atviras, bent jau iki tam tikros ribos, ir paaiškinti, kad Dievo Bendruomenės bažnyčioje Fransis patyrė dvasinę traumą, ir jai sukaupus drąsą ten grįžti, jis turės lydėti ją vienas ir be kitų asmenų.

– Toks įspūdis, – rėžė Kitė, kai Rasas jai paskambino, – kad susimovei.

– Tu teisi. Susimoviau. Ir dabar turiu pamėginti atgauti Fransis pasitikėjimą. Ji nori grįžti, ir tai teikia vilčių, bet kol kas viskas labai trupu.

– Be to, ji tokia miela, o tuoj Kalėdos. Jei tavo vietoje dabar būtų kas nors kitas, Rasai, nerimaučiau dėl motyvų.

Jis susimąstė, ką Kitė nori pasakyti: ar laiko jį išskirtinai geru ir patikimu, ar išskirtinai asekuali, nevyrišku ir nepavojingu. Šiaip ar taip, būsimasis pasimatymas su Fransis atrodė vis labiau jaudinamai nusikalstamas. Laukdamas jo Rasas iš namų į bažnyčią slapta nusinešė atrinktas bliuzo plokšteles ir seną, nešvarią avikailio skrandą iš Arizonos, mat su ja tikėjosi atrodyti

bent truputį stilingiau. Arizonoje jis turėjo savo stilių ir tikėjo, pagrįstai arba ne, kad jį išdildė būtent santuoka. Kai jį pažemino, o Marion ištikimai išipareigojo nekęsti Riko Ambrouso ir pavadino jį *šarlatanu*, Rasas neištvėręs ją užsipuolė ir pareiškė, girdi, Rikas visoks, bet tikrai ne šarlatanas, o tiesa yra ta, kad tai jis, Rasas, jau neatrodo šaunus ir neranda bendros kalbos su jaunuoliais. Jis graužėsi ir siuto ant Marion, kad trukdo jam patirti šį malonumą. Vėliau kasdienė gėda – nesvarbu, ar žingsniuojant pro Ambrouso kabinetą, ar jo vengiant ir kaip paskutiniam bailiui renkantis aplinkinį kelią, – siejo jį su Kristaus kančia. Ši kankynė buvo penas jo tikėjimui, o jį paguosti mėginusios Marion perdėm švelnus prisilietimas prie rankos keldavo kančią, neskatinančią dvasinio tobulėjimo.

Laikrodžio rodyklėms pagaliau priartėjus prie pusės trečios, sėdėdamas kabinate prie vis dar tuščio, į rašomąją mašinelę įsukto lapo, jis girdėjo, kaip po pamokų atkurnėję „Kryžkelių“ paaugliai dūzgia aplink Ambroušą, kaip aplink medaus puodą, kaip dunda bėgančiųjų žingsniai, aidi keiksmi, kuriuos skatino ponas Kurva-Bliamba-Šūdypisa pats nuolat juos kartodamas. „Kryžkelėms“ priklausė per šimtą dvidešimt paauglių, tarp jų – ir du Raso vaikai, tad galima įsivaizduoti, kaip jis buvo sutelkęs dėmesį į Fransis ir kaip beprotiškai laukė pasimatymo, kad tik dabar, pakilus nuo rašomojo stalo ir apsivilkus avikailio skrandą, jam toptelėjo, jog jiedu su Fransis gali susidurti su jo sūnumi Periu.

Nevykę nusikaltėliai išleidžia iš akių tai, kas akivaizdu. Santykiai su dukra Beke buvo įtempti nuo spalio, kai ši nežinia kodėl įstojo į „Kryžkeles“, tačiau ji bent jau suvokė, kaip skaudžiai šiuo žingsniu jį įžeidė, ir po pamokų Rasas retai matydavo ją bažnyčioje. Bet Peris nebuvo toks taktiškas. Peris, kurio intelekto koeficientas siekė 160, per daug matė ir viską regėdamas per daug ironiškai

šypsojosi. Periu nieko nereiškę užkalbinti Fransis, jo bendravimo stilius rodėsi tiesmukas, bet pagarbus, nors iš tiesų apsimestinis, ir jam tikrai nebūtų praslydusi pro akis avikailio skranda.

Rasas į automobilių stovėjimo aikštelę galėjo išsmukti ir aplinkiniu keliu, bet šiandien nenorėjo būti žmogumi, kuris renkasi tokią išeitį. Ištiesė pečius, tyčia nepaėmė bliuzo plokštelių, kad jiedu su Fransis turėtų dingstį sutemus grįžti į jo kabinetą, ir žengė į tirštą tabako dūmų debesį, supūstą keliolikos koridoriuje įsitaisiusių ir cigaretes traukiančių paauglių. Perio niekur nebuvo matyti. Tik putlutė raudonskruostė mergaitė patenkinta tįsojo ant kelių trims berniukams, įsitaisiusiems ant išsėdėtos senos sofas, kurią kažkas, nepaisydamas tylaus Raso prieštaravimo Dvaitui Hefliui (koridorius buvo evakuacijos kelias, jei kiltų gaisras), attempė vaikams, laukiantiems savo eilės stoti prieš Ambroušą jo kabinete negailestingam, bet atviram ir meilės kupinam pokalbiui.

Dėbsodamas į grindis, žengdamas pro mėlynais džinsais aptemptas šlaunis ir per sportbačiais apautas pėdas, Rasas patraukė toliau. Bet pasiekęs varžovo kabinetą akies krašteliu užgriebė praviras duris, o tada išgirdo jos balsą.

Nenoromis sustojo.

– Kaip puiku, – išgirdo jausmingai kalbant Fransis. – O dar pernai, galima sakyti, būčiau turėjusi įremti jam į galvą šautuvo vamzdį, kad nueitų į bažnyčią.

Pro duris matėsi tik nuspurę džinsiniai Ambrouso rankogaliai ir numinti darbiniai batai. Bet kėdė, ant kurios sėdėjo Fransis, buvo atsukta į koridorių. Išvydusi Rasą, ji pamojo ir tarė:

– Susitiksime lauke?

Vienas Dievas žino, kokia tuomet buvo Raso veido išraiška. Jis nužingsniavo toliau, lyg neregys išėjo pro paradines duris ir atsidūrė prie renginių salės. Jautėsi kaip laivas, semiamas per

dideles skylės kliokiančio tamsaus vandens. Tas jo kvailumas ir negebėjimas įsivaizduoti, kad ji galėtų nueiti pas Ambroušą! Tas aiškiaregiškas įsitikinimas, kad Rikas atims iš jo Fransis! O kur dar kaltė dėl abejingumo žmonai, kurią buvo prisiekęs gerbti ir mylėti! Ir jo tuštybę patvirtinantis tikėjimas, kad vilkėdamas aviakailio skrandą nebeatrodys kaip kvaištelėjęs, senamadis, atgrasus klounas. Jis troško šveisti šalin tą drabužį ir susigražinti savo įprastą vilnonį, tik grįžti tuo pačiu koridoriumi jo blauzdos buvo per skystos, be to, jis nuogaštavo, kad pasirinkęs aplinkinį kelią ir pamatęs dulketą prakartėlės jautuką būdamas tokios būklės apsiverks.

Ak, Dieve, – meldėsi jis, apgaubtas savo skrandos šlykštybės, – Prašau, padėk man.

Gal Dievas ir atsiliepė į jo maldą, bet tik primindamas, kad iškęsti šią bėdą galima vien nusižeminus, galvojant apie vargdienius ir tarnaujant. Rasas nuėjo į bažnyčios raštinę ir išnešė į automobilių stovėjimo aikštelę kartonines dėžes su žaislais ir konservais. Sulig kiekviena minute toji diena tik dar labiau blogėjo. Kodėl ji sėdi pas Ambroušą? Apie ką jiedu gali taip ilgai šnekėtis? Visi žaislai, regis, buvo nauji arba tokios geros būklės, kad atrodė kaip nauji, bet tolesnes minutes Rasas galėjo išverti tik rausdamas dėžes su maistu, išimdamas per geradarių tingumą ar lengvabūdiškumą į jas patekusias aukas (kokteilinių svogūnėlių, saldžiųjų duonių konservus), ieškodamas paguodos sunkume, kurį jautė laikydamas rankoje dideles kiaulienos su pupelėmis, „Chef Boyardee“ makaronų, persikų puselių sirupe skardines ir galvodamas, kokie dėkingi jas gavę jausis iš tiesų alkstantys, o ne vien kaip jis dvasinį alkį kenčiantys žmonės.

Be aštuonių minučių trečią kupina gyvybės ir guvi kaip berniukas pas jį atstriksėjo Fransis. Šiandien ji dėvėjo medžiotojo kepurę ir vilkėjo derančią vilnonę striukę.

– Kur Kitė? – linksmai paklausė.

– Kitė išsigando, kad sukrovus visas dėžes neliks vietos.

– Tai nevažiuos?

Negalėdamas pažvelgti Fransis į akis, Rasas nesumojo, ar ji nusivylusi, ar dar blogiau – ką nors įtaria. Jis papurtė galvą.

– Nesąmonė, – tarė Fransis. – Galėjau atsisėsti jai ant kelių.

– Nebūtumėte prieštaravusi?

– Prieštaravusi? Juk tai privilegija! Šiandien jaučiuosi tikrai *ypatingai*. Patyriau persilaužimą.

Grakščiu, balerinos vertu judesiu parodė, ką turi omenyje. Rasas pasvarstė, ar Fransis taip jautėsi ir prieš vizitą pas Ambrosą, ar tik po jo.

– Na, gerai, – pasakė ir trinktelėjęs uždarė užpakalines hečbeko dureles. – Regis, ir mums pagaliau metas.

Tai buvo subtilus priekaištas, kad ji vėluoja, ir vienintelis, kurį jis ketino leisti sau išsakyti, bet Fransis nesuprato.

– Ar man ką nors atnešti?

– Ne. Lipkite.

– Bet yra šis tas, ko nepadariusi niekada nekeliu kojos iš namų! Leiskite patikrinti, ar užrakinau mašiną.

Rasas žvilgsniu nulydėjo ją, skubriai žingsniuojančią prie savo – naujesnio – automobilio. Regis, Fransis nuotaika buvo pakilesnė už jo, nieko panašaus nejautusio ne tik šią akimirką, bet, ko gero, ir visą gyvenimą. Ir tikrai geresnė, nei jis kada nors matė nusiteikusių Marion.

– Cha! – per visą aikštelę džiugiai šūktelėjo Fransis. – Užrakinta!

Jis kilstelėjo abu nykščius. Niekada niekam nerodydavo šio gesto. Jautėsi taip keistai, kad net suabejojo, ar tai padarė teisingai. Tada apsidairė ir pasitikrino, ar kas nors, ypač Peris, nematė. Aikštelėje nebuvo nė gyvos dvasios, tik tolėliau, nešini gitarų

dėklais, į bažnyčią traukė du paaugliai, bet jie gal tyčia į jo pusę nė nežvilgtelėjo. Vieną iš jaunuolių Rasas pažinojo nuo tada, kai tas buvo sekmadieninės mokyklos antroklas.

Kaip jaustųsi gyvendamas su moterimi, mokačia džiaugtis?

Jam sėdant į hečbeką ant dilbio nusileido ir netrukus ištirpo pirma iš daugybės visą dieną dangaus žadėtų, vieniša ir puri snaigė. Taisydamasi ant priekinės keleivio sėdynės, Fransis tarė:

– Klasiška skranda. Kur ją gavote?

*Jam derėjo santūriai tai iškęsti, bet juodomis dienomis
nesusilaikydavo nedaręs to, dėl ko paskui gailėdavosi.
Net, galima sakyti, darydavo būtent tam, kad vėliau gailėtųsi.
Tik degdamas iš gėdos ir vienuoje kęsdamas pažeminimą
vėl pajusdavo Dievo malonę.*

© Janet Fine

JONATHAN FRANZEN (Džonatanas Francenas, g. 1959 m.) – garsus šiuolaikinis amerikiečių rašytojas, kurio kūryba 2022 m. buvo įvertinta prestižine Thoma Manno premija, o lietuvių skaitytojams jau pažįstamas romanas „Pataisos“ apdovanotas JAV nacionaline knygų premija. „Kryžkelės“ – pirmoji šiuo metu rašomos trilogijos dalis, supažindinanti skaitytojus su trijų kartų likimus aprėpiančia šeimos drama.

Vos pasirodęs JAV romanas tapo tikra sensacija, pateko į *The Washington Post*, *TIME*, *The Guardian*, *The Telegraph* geriausių metų knygų sąrašus, o amerikiečių kino kompanija pagal jį ėmėsi statyti serialą.

Romano pasakojimas prasideda Čikagos priemiestyje 1971 m. Veiksmo fone – Vietnamo karas, protestai, pilietinių teisių judėjimo atgarsiai. Veiksmo centre – byrančios šeimos santykių saga. Visi Hildebrantų šeimos nariai išgyvena asmeninio gyvenimo krizes. Tėvas – pastorius Rasas – kovoja su aistra parapijietei ir baime netekti autoriteto tikinčiųjų bendruomenėje. Jo žmona Marion psichologės kabinete atsigręžia į kruopščiai slėptą savo praeities etapą. Gyvenimo kryžkelės prieina ir vyriausieji Hildebrantų vaikai: Klemas nusprendžia mesti studijas ir pradėti karo tarnybą Vietname, Bekė gauna netikėtą palikimą, kuris įžiebiamamiškių nesantarvę, o Peris vis labiau įninka į narkotikus.

„Kryžkelės“ atveria duris į Hildebrantų kasdienio gyvenimo užkulius ir atskleidžia slapčiausias jų mintis. Meilė, neištikimybė, tiesos paieškos ir ribinės psichikos būsenos – visa tai analizuodamas J. Franzenas užčiuopia sukrečiamas žmogiškas patirtis ir kuria nepamirštamus psichologinius portretus.

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt